

Derasja Rabbijn Menno ten Brink

vrijdag 24 juni 2016.

Sidra Behaalotcha en Brexit

Het volk klaagde steen en been. Het eten was niet goed, er was te weinig te drinken, de variatie van voedsel was lang niet zo goed als dat in Egypte was. Ze wilden vlees eten, en weer die heerlijke uien, prei, komkommers, knoflook, meloenen en vis, die ze in Egypte te kust en te keur hadden. Tja, ze waren niet vrij, maar ze hadden in ieder geval voldoende en gevarieerd te eten. En hier in de woestijn? Ze hadden manna en water en dat was het. *Ha'am kemit'onaniam ra* (11:1), het volk leek op mopperaars, zeurders, niets was er goed. "Vroeger was toch alles beter". Het is geen citaat uit de parasja van deze sjabbat, maar het komt wel in de buurt van het klagen van het volk tegen hun leiders, Mosje, Aharon en Mirjam.

Hoewel het volk nu vrij was, een ongelooflijk belangrijke status voor ieder mens, wat dit volk nog nooit had meegemaakt in Egypte, concentreerden ze zich nu alleen maar op het goede van vroeger, en het slechte van het moment. Maar de realiteit is altijd anders. Vroeger was ook niet alles goed, en tegenwoordig is niet alles slecht. Slecht brood kan heerlijk smaken als je het in vrijheid kan eten. Heerlijk brood kan vreselijk slecht smaken als je het in gevangenschap moet eten. Misschien wel symbolisch voor de matsa die we eten tijdens Pesach.

De gouden menora, die voor de voorhang in het heiligdom stond opgesteld is een mooi voorbeeld. Het licht van de zeven lampen moest naar voren schijnen, zodat iedereen het kon zien. De achterkant van de menora was de schaduwzijde. Aharon hakoheen, de Hoge Priester, moest ervoor zorgen dat het licht altijd zou blijven branden. Hier komen twee interpretaties van de tekst bij elkaar. Aan het begin van de sidra, waar het klagen en het alleen maar terugkijken door het volk centraal staat, en de regelmatige wanhoop van Mosje, vormt de beschrijving van het brandend houden van de menora, en de instructie dat het vuur naar voren moet schijnen, een belangrijk element als een soort tegenhanger. De blik moet op de toekomst en niet je moet te veel achteruit kijken. Dit is de taak van de leiders van het volk. De menora symboliseert het volk, waarvan het vuur steeds weer brandend gehouden moet worden als het dreigt te doven. Waarbij de leiders, het vuur brandend moeten houden, zodat het volk verder kan. Zij moeten niet alleen het lichtend voorbeeld zijn via inspiratie en motivatie en vaagheden, maar ook moeten ze het volk steeds duidelijk voor ogen houden, dat er echt een concrete toekomst is. De ware taak van leiders moet zijn om een visie neer te zetten, om echt leiding te geven. De wil, de droom en het verlangen te blijven stimuleren of aan te steken. Zodat we ook in moderne tijden ons kunnen blijven ontwikkelen. Uitdaging voor ons, leiders van nieuwe generaties, vaak in een moderne woestijn is om het licht in de oases in de woestijn te zijn op de weg die niet altijd gemakkelijk is, maar wel voor ons ligt.

Als u denkt dat dit over ons joodse volk gaat heeft u gelijk. Maar toch dacht ik deze week in eerste instantie aan een ander punt van zorg, waar we al weken mee bezig zijn: het mest gebruikte woord deze afgelopen weken en gisteren en vandaag: Brexit! We weten inmiddels wat de uitslag van het referendum is in de UK: het verenigd Koninkrijk treedt uit de EU. Men trekt zich weer op zichzelf terug, terug op het eiland,

bij de Amerikanen noemden we dat voor de tweede wereldoorlog: *the splendid isolation!* Ik kreeg sterk de indruk dat de Brexit discussie ging over het klagen en de problemen van het Britse volk in de EU woestijn: vroeger was toch alles beter, toen we niet in de EU zaten, toen er aparte handelsverdragen waren, toen we zelf konden bepalen met wie we en wat we voor zaken deden, voor 1975. De Engelsen zitten al niet in de Euro, misschien wel meer uit traditionele Britse nostalgie voor het Engelse pound, Britten zijn nu eenmaal erg traditioneel. Je weet wat je hebt, je weet niet wat je krijgt. Ik moet zeggen dat ik zelf problemen had met het inleveren van de bekende Nederlandse gulden, maar het blijkt eigenlijk best wel mee te vallen. Iedereen is het nu wel gewend en het is best gemakkelijk om niet geld te moeten wisselen als we reizen in de EU. Engeland zit ook niet in Schengen, dus je moet steeds je paspoort laten zien, en de Engelsen ook als ze in Schengen landen komen. Het heeft zijn charme natuurlijk, maar geef toe: het is best gemakkelijk om zonder paspoort gewoon zonder douane te reizen. Het geeft een stuk vrijheid: vrijheid van bewegen, vrijheid van personen verkeer in Europa, vrijheid van handel, zonder veel barrières, en ja er zijn ook subsidies uit Brussel, maar ook beperkingen, want je moet anderen uit andere landen ook het een en ander gunnen, het moet ons in Europa allemaal wat opleveren, en we hebben een verantwoordelijkheid naar armere landen toe, om ze te proberen op het rijkere westerse nivo te krijgen. Dus er zijn vis quota en boter en melk quota en soms bergen boter.

Maar ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat de Engelsen meer uit nostalgie en eigen belang deze Brexit discussie hebben gevoerd. Net als het joodse volk. Vroeger, ondanks de onvrijheid, was het materieel gezien allemaal beter. Het doel van de EU, gebaseerd op de EEG en vroegere de EGKS, als u zich dat nog herinnert, de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, en het Europese Parlement, is niet alleen een economische en politieke kracht bijvoorbeeld tegenover de VS of het Oostblok, of China, maar is met name ook ingegeven om in Europa met elkaar, in harmonie te kunnen leven, zonder oorlog te voeren. Na het debacle van de Eerste wereldoorlog waar Duitsland en Frankrijk lijnrecht tegenover elkaar stonden en de wanstaltige herstelbetalingen Duitsland uiteindelijk in de handen van de Nazi's dreef, deed men een appel op Europa: we moeten het gezamenlijk doen, om oorlogen en nationalisme te voorkomen. Zonder dat Duitsland en Frankrijk elkaar bestoken om hun grensgebieden, zoals de Elzas/Lotharingen, waardoor enorm veel conflicten en oorlogen met afschuwelijke gevolgen gevoerd werden. Sinds de EEG en de EU er zijn, zijn er in dit deel van Europa, geen oorlogen meer geweest, er was een ontluikend Europees gevoel, omdat we nu eenmaal gezamenlijke belangen hebben, en niet ieder meer voor zichzelf moet opkomen. Terug naar dat tijdperk, waar ieder weer achter zijn eigen grenzen terecht komt, waar ieder weer alleen zijn eigen belang ziet, in plaats van het grotere geheel, willen we - denk ik - geen van allen. Het zou inhouden dat er weer griezelige vormen van nationalisme kunnen ontstaan, in plaats van een meer Europese gedachte, waar we met z'n allen bijvoorbeeld het vluchtelingenprobleem moeten aanpakken. Terug naar de zgn. vleespotten van Egypte heeft alleen maar zin als je je daar ook in volledige vrijheid kunt blijven ontplooiën, vrij kan zijn in denken en doen, grensoverschrijdend kan denken, zonder steeds angst te hoeven hebben voor oorlogen en moderne farao's die je het leven zuur maakt, en je als mens onderwerpt aan nationalistische gevoelens, waarbij volkeren, religies, levensovertuigingen al snel apart dreigen te

worden gezet. Kijk wat nu gebeurt, na de Brexit: Wilders wil nu met grotere kracht ook een referendum, met alle enge consequenties van dien.

Dat is wat een groot deel van ons volk in de woestijn niet kon zien, ze keken alleen naar de economische aspecten van de eenzijdigheid van het voedsel, en vergaten dat dankzij de uittocht, weg van de dictator, ze een nieuwe orde ontvingen waar de erew rav, de vele verschillende mensen die met het volk Egypte uitkwamen, tot een eenheid kon worden samengesmeed. Een eenheid, maar wel in verscheidenheid, door de eigen tradities van de 12 stammen, die behouden werden. Samenbindend was Tora, hun teken van vrijheid. Laten we dat niet vergeten als het over de Brexit gaat.

MtB, erew sjabbat 23 juni 2016